

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:
 Egész évre 5 frt. Vidékre 5 frt. 50 kr.
 Fél „ 2 „ 50 kr. „ 2 „ 75 „
 Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Jabukai utca: 121.

Ide küldendők a lap szellemi és anyagi részét illető minden közlemények.

HIRDETÉSEK DIJJA:

Három hasábos petitsor 6 kr. Nyílttéri három hasábos petitsor 10 kr.

Bélyegdíj külön minden hirdetésért 30 kr.

Előfizetési felhívás „a Végvidék” második évfolyamára.

E számmal bevégezzük lapunk első évfolyamát s a jövő számmal megkezdjük a másodikat.

A lapunk szerkesztésében kezdetleges nyomdai viszonyaink, szűk anyagi helyzetünk és társadalmunk sajátos körülményei folytán felütlött akadályok, küzködések és kellemetlenségek közben nem egyszer a csüggedés érzete fogott el bennünket és ennek folytán néha kétely, vajjon a lapunk fenntartására pazarlott erőnk és fáradságunk arányban áll-e az eredménnyel, a melyet vele elérünk.

De a közéletünkben legutóbb felmerült jelenségek kétszeresen buzdítanak arra, sőt kötelességünknek teszük, hogy helyiünket el ne hagyjuk, s lapunkat áldozatok árán is továbbra is fenntartsuk.

A közéletünkben beállott fordulat még erősebbé tette bennünk azt a meggyőződést, hogy saját legszentebb ügyünk érdekében szükség van egy lapra, a mely mintegy társadalmi ébresztőnk, ittlétünknek folytonos tanujele s nemzeti tudatunknak, szellemünknek nyilvános képviselője legyen.

Szépirodalmi csarnok

Megjelenik.

Vigjáték egy felvonásban.

Irta:

Udvardi Sándor.

(Vége.)

XII. Jelenet.

Előbbiek, Bácskayné, Etelka.

Bácskayné (a kardesattogásra jobbról berohan, Etelka utána.) Szentséges isten! megörltetek? (Endre karját megfogja, Etelka szinte.) S ön Rozenzweig úr nyugodtan nézi? Nem hogy szólna, kiáltana, vagy közbevetné magát.

Rozenz. Közbevetné!? Nem tettem-é az imént? s mihaszna? még majd kilöktek az ajtón.

Dr. Szabolcs. Asszonyom, ennek meg kell történni. A „gyáva” és „nem reális” szavak, melyekkel illettek...

Bácskayné. Igen, mert a gyávák bűnjának a toll mögé... Itt volt ma délután; szóval nyilatkozhatott volna.

Rozenz. (magában.) Ez az asszony most megint elront mindent. Maga se tudja, mit akar (fenn.) Kérem alássan, ha hát szabad közbevetni magamat, hadd beszéljen maga az az incriminált költemény.

Bácskayné. Jól van. Keresse elő.

E hitben bizalommal fordulunk a n. é. közönséghez, hogy lapunkat továbbra is anyagi és szellemi támogatásában részesítse!

Ára egész évre 5 frt. Vidékre 5.50

fél „ 2.25 „ 2.75

Pancsova, 1884. márcz. 23.

A „Végvidék” szerkesztősége.

A házközösségek megszüntetése.

A volt határvidéken még fennálló házközösségek megszüntetésére vonatkozó miniszteri törvényjavaslatot most tárgyalja a képviselőház igazságügyi bizottsága s így kilátás van, hogy nemsokára a ház elé kerül.

A javaslat ellen e téren tapasztalattal bíró közegek részéről alapos kifogások tettek. Legnyomósabbak a Torontálmegye törvényhatóságának fölratában foglaltak, a melyeket röviden a következőkben foglalunk össze:

Ilyen fogyatkozások, illetve a kedélyek felingerlésére vezethető intézkedésnek tartja első sorban a törvényjavaslat 24. §-ában foglalt azon rendelkezést, hogy: „a házközösségnek ingó és ingatlan vagyona annyi részre osztandó fel, a hány igényjogosult tagja van a házközösségnek.”

Ezen intézkedés által a fejenkinti osztály igtattatnék törvénybe, mely sokszoros tapasztalatok és magának a határvidéki népnek meggyőződése szerint nemesak aránytalan és igazságtalan vagyon-felosztást eredményez, hanem végeredményében a határ-

Rozenz. (magában, mialatt keresi.) Még nem olvastam ugyan, de magam is azt hiszem „Csalfa legény esapodár” (megleli.) Meg van. Ha méltóztatik megengedni, felolvasom.

Bácskayné. Csak rajta.

Etelka (magában.) Istenem, mit fogok hallani!

Rozenz. (olvás.) „Hozzá.”

Bácskayné (magában.) Meglássuk: kilhez?

Rozenz. (folytatja.)

„Bárha távol vagyok is tetőled,

Óh Etelkám, ne hidd, hogy kerüllek;

S ha kerüllek, te nap vagy, én a föld:

Ragyogásod szüntelenül eltölt.”

(magában.) No én most szépen magamra olvastam!

Endre (kezét nyújt Dr. Szabolcsnak.) Szervusz! Szent a béke.

Rozenz. (magában, bosszankodva.) Ezután nem megy olvasatlan kézirat a nyomdába. Soll ach leben!

Bácskayné (ámulata után.) Ezt ön irta Adorján?

Dr. Szabolcs. (sólhajtra.) S éppen e mai napon!

Bácskay (közeledve.) Most még úgy sem értem; szóljon hát Adorján, mi történt Pusztayéknál?

XIII. Jelenet.

Előbbiek, Pusztayné, Berta.

Pusztayné (Bertával közből be.) Etelka! hát itt vagy?

örvidéki kis gazdaságok pusztulására is fog vezetni. Az igen népes házközösségek negyed, fél és egész telkes kis birtokai ezen intézkedés folytán az esetek legnagyobb számában oly jelentéktelen részecskékre fognak feldaraboltni, melyek birtokosaiknak semmi anyagi existenciát biztosítani nem képesek.

Ezen alapelven mítsem változtat a javaslat 31. §-ában foglalt azon intézkedés, hogy az összes lemenők ingatlanai az által fognak összetartatni, hogy arra a legutolsó felmenőnek haszonélvezeti jog adatik és biztosítatik telekkönyvileg, valamint a 32-ik §. azon rendelkezése sem, hogy munkaképtelen aggok osztályrésze, kiknek lemenő ág-beli rokonaik nincsenek, a többi igényjogosult tagoknak adatik át haszonélvezetül, melynek fejében az illető tulajdonost eltartani kötelesek.

Sőt ezen intézkedések ily általános-ságban tartva okvetlenül a lakosság elkeserítésére vezetnek; az első esetben azért, mert az esetleg nagykoru és munkájukkal a házközösséget addig is fentartott tagoknak a tulajdonjog telekkönyvileg biztosítatik, de a családi vagyon és munka gyümölesei egy tehetetlen öreg szeszélyének vannak odadobva; — a második esetben azért, mert talán fél hold ingatlan haszonélvezeteért kötelesek a nemis legközelebbi rokonok, talán vér szerint teljesen idegenek egy munkaképtelen égyennek évekig eltartást adni: rosszabb állapotok és viszonyok minden esetre, mint az erkölcsi alappal bíró házközösség; és semmi sem biztosíthat arról, hogy a határvidéken az utóbbi tíz év alatt

Berta. Már majd a Tiszapartján kerestünk.

Pusztayné. Valóban; úgy rohant el tőlünk mint aki hullámsírba vágyik.

Berta. S egy kis tréfa miatt.

Pusztayné. Igen, kedvesem, egy játszi szó miatt.

Dr. Szabolcs. Melyből, mint a játszi szellőből esattogó zivatar lett.

Bácskayné (nyájasan.) De már, úgy-e, kiderült?

Dr. Szabolcs. (Igenlőleg int.)

Rozenz. (magában.) Nekem pedig beborult!

Endre. Hanem kevés hijján lecsapott a mennykő (kardját mutatja.)

Rozenz. (magában.) Az én ezikkembe bele is csapott!

Pusztayné (a kardokra tekintve.) Hát ti fiúk, komolyan?... S mindez a miatt! Ej, ej Etelkám!

Berta. Jó hogy idejébe jöttünk.

Rozenz. (magában.) Leider! (széttépi fogalmazásait.)

Pusztayné. Hogy is lehetett olyan túlérzékeny, hogy ne mondjam, illedelmetlen.

Bácskayné. Megbántva érezte magát.

Pusztayné. Már hogy bánthatná meg valaki az én házamban. Dejszen annak velem gyűlne meg a baja.

Bácskayné (Etelhoz.) Nos, mit szólasz mindezekhez?

amugy is megdöbbentő módon megszapordott erőszakoskodások és a felízgatott szenvedélyek kifolyását képező egyéb büntettek nem fognak-e ily rendelkezések folytán még inkább szaporodni.

Ezen leghatározottabban helytelenítendő kivételes intézkedések teljesen feleslegesekké válnak, ha a fejenkinti osztály helyett a törzs és ág szerinti osztály emeltetik érvényre, mellyel nemcsak azt nyernők, hogy az ingatlanok végnélküli eldarabolása be nem következne, hanem az anyaország jogrendszere is inkább megközelítené, a mennyiben a törzs és ág szerinti osztálynak törvénybe íratása által ezen részekben is a magyar örökösödési jog alapelvei honosíthatnának meg.

Második lényeges fogatkozása a törvényjavaslatnak az, mely a titkos osztályokról szóló harmadik fejezetben foglaltatik és azt csakis a barátságos egység esetében tartja figyelembe veendőnek és jóváhagyandónak; ily egység fen nem forgása esetében a hivatalból való — a törvényjavaslat szerint természetesen fejenkinti — osztály lévén megejtendő.

Hogy ily intézkedés törvénybeiktatása mily következményeket vonhat maga után, csak az képes megítélni, ki tudja, hogy a még a papíron fennálló házközösségeknek legalább is egy harmada ily osztályban él; és így tág alkalom nyílik mindazok igazságtalan és a legelémibb jogszabályok szerint is jogosulatlan kívánságainak érvényesítésére, kik bármi oknál fogva a fejenkinti újból előveendő osztályból több hasznot és jogosulatlan gazdagodást remélhetnek.

Gyakran előfordulhat azon eset, hogy a házközösség 10 év előtt hatósági jóváhagyás nélkül, de az összes érdekelt meg egyezésétől tényleg foganatosította az osztályt. A. ág szorgalmas, takarékos és ezen tíz év alatt vagyona megdöbbentően megnövekedett; B. ág ellenben munkakerülő és rendetlen, a kapott részt nemcsak nem gyarapította, de azt teljesen elértéktelensítette; a nem tiltakozó, mert érdekeit biztosítottak hitt A. ág hallgatása mellett adósságokkal terhelvén azt.

A törvényjavaslat szerint már most B. ág követelheti az új hivatalos osztályt és ha ezen ág véletlenül több főt számlál, az összesített vagyon nagyobb részét, mely A. ág munkásságának és nélkülözésének gyümölcse, ő kapja meg.

Harmadik lényeges hiánya a javaslatnak az, hogy az eljárás sorrendjét tüzetesen meg nem állapítja. Nincs kimondva, hogy az első fokban eljáró tb. szolgabírák a hi-

vatalos osztály elővételére rendelt 1 év letelte után miképp fogják a tulajdonjog arányának megállapítását elővenni; és noha ezen hiány az eljárást szabályozó rendeletben pótolható volna, mégis szükségesnek tartanók kimondani, hogy ezen megállapítás és az összes házközösségek ilyen uton leendő felosztása községről községre bizonyos, később megállapítandó sorrendben történjék.

Szükségessé tenné ezt főleg az, hogy a törvényjavaslat úgy az első, mint második fokú határozat hozatalára hivatott hatóságok eljárásai költségeit az államkincstár terhére megállapítja ugyan, de köztudomású dolog, hogy az írásbeli teendők legnagyobb része nem ezen hatóságoknál történik, hanem a községeknek; ezek lévén hivatva a határozatot előkészíteni és a szükséges tervezet összeállítani. Már pedig nem csak igazságtalanság és tulságos megterhelhetőség lenne ezen teendők költségeit a községeknek róni, de a községek nagy részének szegénysége folytán biztosan előre mondhatni, hogy ez esetben nem 2, hanem 10 esztendő sem elég ezen ügy rendezésére, sőt a törvényjavaslat inteniói ezen ponton egyenesen hajtótörést szenvedhetnek.

HELYI HIREK.

(Előfizetési fölhívásunkat t. cz. előfizetőink szíves figyelmébe ajánljuk. Eddigi előfizetőink számának bármily csekély mérvű esőkkénése koezháztatja lapunk fennállását; mert eddigi jóvödelme épen hogy a nyomdaköltségek fedezésére elég. Kérjük tehát az előfizetés szíves megújítását. A kik pedig még az első évfolyamról adósok, kérjük tartozásuknak mielőbbi bekioldására.)

* **Gr. Ráday Gedeon** úr, kerületünk nagy tiszteletben álló orsz. képviselője, legközelebb meglátogatni készül kerületét, s kifejezte készségét, hogy e kerület mandatumát a jövőre is elfogadja.

* **Kinevezések.** A helyb. törvényszéknél üresedésben volt bírói állomásra: Nádaszky Dusán oraviczábanai albíró nevezetett ki. Eördög Virgil a helyb. törvényszék jegyzője pedig a szabadkai kir. járásbíróshoz albírónak nevezetett ki.

* **A Temes szabályozása,** illetőleg toroklatának esatornázása s a hajóközlekedésre állandóan alkalmassá tétele — a hogy illetékes forrásból értesülünk — örvendetes megvalósulásnak indul. Most készülnek a folyamnévőki hivatalban a tervek, megállapítatik a költségvetés, a melyeknek beadási határidejűl a miniszterium aprilis 28-ik-át tűzte ki.

* **A tornaegyesület** ideigl. választmánya márcz 17-én tartotta meg szervezkedő ülését.

Endre (magára és anyjára mutata.) Mi a vádlók.

Bácskayné. Etelka a sértett.

Berta (magára és Pusztaynéra mutata.)

Mi a tanúk.

Rozenz. Én pedig a védő ügyvéd.

Endre) (nevetnek.)

Dr. Szab.)

Bácskay. A bíró pedig én lévén —

Endre (a Dr. Szaboles versét átadja) ezenel van szerencsém a corpus delictit hivatalos tisztelettel átszámaztatni.

Bácskay (derítő areczal futja-át.) Míhez képpent, a fenforgó tényállás alapján ezenel kihirdetem az ítéletet Bácskay Boldizsár és ő felesége nevében, mely szerint Dr. Szaboles Adorján, helybeli lakos, kedves előéletű és maholnap ügyvéd Etelka leányom nőül vevésére, illetve Hymen rablánczának életfogytiglani viselésére ítéltetik; egyúttal pedig a leendő háztartási, gyermeknevelési s mindennemű „ási” „ési” költségek felerésében elmarasztaltatik. Mert...

Mindnyáján. Az indokokat ismerjük.

Bácskayné (ekkor vendégeit balra elvezeti.)

Rozenz. Ez mind szép ügyvéd úr, hanem sajnálatlaltal vagyok kénytelen jelenteni, hogy lapunk holnap reggel meg nem jelenik.

Bácskay (meghökkenve.) Hogyhogy?!

Rozenz. Meg nem jelenhetik.

Bácsk. (aggodalommal.) De miért?

Rozenz. Nincs tárczacikk.

sét s az egyesület tisztviselői karát a következőkép alakította meg. Elnök: Hergloz Antal. Alelnök: Jagodics Sándor. Titkár: Sesi-tinszky Adolf. Pénztárnok: Andrejovics Antal. Szerzős: Ifj. Wittigschlager Károly. Művezetők: Szirtes Ignác és Scherter Antal. Orvos: Dr. Schäffer Adolf. Ügyész: Kis Mór. — A rendszeres tornázás máj 1-én kezdődik a reálgymnasium udvarán, a mihez kikéretik az intézeti igazgatóság engedélye. A nyári tornázáshoz szükséges eszközök beszereszetnek; a téli tornázásra majd valami alkalmas helyiség fog berendeztetni. A beiratkozásra aláírási ively fognak kihoesáttatni; a beiratási és havi díjak aprilis 1-től az egyesület pénztárnokánál fizethetők. Örömmel tapasztaljuk, hogy az életrevaló egyesület iránt meglehetősen nagy az érdeklődés s így remélhető, hogy szépszámu tagokkal biztos alapját veheti meg az egyesület fennállásának.

* **Az idők jele.** A törv. hatóság jog- és pénzügyi bizottsága egyhangulag úgy döntött a reálgymu. építési segélyüggyben, hogy a város e czélra semmit se adjon. — A „Nase gore list” helyb. szerb lap pedig mult számában egészen természetes követelésnek tartja, hogy az iskolaszékbe választandó két tanítóküldött mindkettő szerb legyen: „mivel a szerb tanítók 11-en, a németek csak 6-an vannak.” Elfelejtí persze a nevezett lap, hogy a 2 német iskolának a törvény értelmében még két tanító dukál.

Új tanítónők. A vallás- és közoktatási magyar királyi miniszter úr a közigazgatási bizottság kijelölésére a helybeli első városi közséi népiskolánál Ritter Janka leköszönése folytán megürült kézimunka-tanítónői állomásra Bazilovits Paula okleveles tanítónőt Kézdi-Vásárhelyről kinevezte; továbbá a városi közigazgatási bizottság folyó évi márczius hó 13-án tartott üléséből, a felső városi szerb-tannyelvű közséi népiskolánál Nikolavits Alexandra szolgálatképtelenné válta folytán megürült hasonló állomásra Szuboties Gyuláné, okleveles tanítónőt, panosovai lakost, kinevezésre kijelölésbe hozta.

* **Az iskolaszékbe** a közséi tanítók gyülekezete a maga részéről Scherter Antal és Tomics Dusán tanítókat választotta bele.

* **A népkonyhák** a telepeshelyeken megszüntette a kormánybizottság. A vereskeresztegylet itt működött hatápolónője f. h. 15-én utazott vissza Budapestre. Búcsúzások rendkívül érdekeny söt megható volt. A szegény nép özönével, lovas banderiummal, zeneszóval (van csángóbanda is) kísérete ki a jó lelki nőket és sirva áldották a jó Mari néit, Zsuzsi néit stb., a kiknek kezéből a falat kétszeresen jól esett, mert nyájas szóval és szívvvel adták.

* **Detrich Márton** pénzügymin. osztálytanácsos, a ki huzamosabb ideig városunkban időzött a panosova-kubini ármentesítő társulat ismert bonyadalmas ügyeinek vizsgálata czéljából, a mult hét végén visszantazott Budapestre.

* **Megkerültek** annak az újfalvi oláh parasztnak a kocsija és lovai, a kinek ebbeli balesetéről a multkor megemlékeztünk volt. Frischauf esendörörmester kerítette meg őket Brestovácson, de a tettes megugrott. Ez alapos gyanítás

Bácsk. Hát az ön párbajczikke?

Rozenz. Mit ér az, ha én czikkezek és más nem párbajozik. Nem történt semmi (szemrehányólag) „ekklatáns párbajeset.” Tehát...

Bácskay Dehogy nem, söt nagyon is ekklatáns.

Rozenz. (magában.) Ellíszem; csakhogy engem többet nem tesz lóvá senki.

Bácskay. (megleli a táviratot a zsebében. Rozenzweig orra elébe tartja.) Éppen haza jövet kaptam.

Rozenz. (olvas.) „Budapest, Január 21. délutáni 4. óra. Báro Letenyey Zsiga, gróf Balatony Zoltánt párbajban szíven lötte” (iszonyú örömmel.) Eljen!!

Bácskay. Most már helye van a czikkének.

Rozenz. Kérem hát. Viszem le rögtön a nyomdába.

Bácskay (elöveszi, átadja.)

Rozenz. (a közönség felé.) Felhivom a tisztelt közönség figyelmét czikkemre, mely holnap reggel megjelenik! (a czikkel és távirattal futva közbul el.)

(A függöny legördül.)

Március 15.

(Az ifjusághoz.)

Irta: Ifj. Abrányi Kornél.

Az első Caesar, aki a világot Rómának adta, győzve száz tusán,

Etelka. Boesássanak meg!

Bácskayné) (megcizrogatják, megö-

Pusztayné) (lelik.)

Etelka. S ön is boesásson meg Adorján. Lássa, én nem tehetek arról, hogy nem vagyok olyan tudós, beszédes mint más leány; hanem szeretni azért nagyon tudok.

Dr. Szab. Maga boesásson meg kedves Etelka (megfogja kezét.) Ha olykor-olykor kicsinyeltem, bántottam, merő szeretetből tettem; mert mindent ami szép, jó és magasztos, magában tudni és birni vágyom (megöleli.)

Rozenz. (magában.) Ezen érzelmek árjában az én reményváraim fölött összecsapnak a hullámok.

Bácskayné (Adorjánhoz.) Ha megboesát, én is meg boesátok.

Rozenz. (magában.) Általános bünboesámat (fenn.) Én is megboesátok.

Dr. Szab. (Bácskaynéhoz.) Engedje meg, hogy mindezek után szívem szerinti elégtételt adjak.

Bácskayné. Nem tartozik vele.

Dr. Szab. Tartozom; miért is ezennel megkérem Etelka kisasszony kezét.

Bácskayné (igenlőleg mosolyog.)

XIV. Jelenet.

Előbbiek, Bácskay.

Bácskay (közbul belép.) Hohó! úgy látszik végtárgyalásról végtárgyalásra jövök.

Dr. Szab. Igen. Én voltam a vádlott.

szerint egy Schlesinger nevű volt főnök, a ki évekkor elvett egy brestováci parasztlányt, de aztán nemsokára világgá ment, itt hagyva nejét, a ki nemrég halt meg a helybeli kórházban.

Ministeri elismerés. A helybeli állami polgári iskolai tanstestület által az intézet ifjusági könyvtára és szegény tanulói javára rendezett, 360 frtot jövedelmezett műkedvelői előadásban közreműködött hölgyeknek és uraknak a vall. és közokt. m. kir. minister úr elismerését fejezte ki.

* **Márczius 23.** Mult számunkban említettük már, hogy 1884 márcziusának eszméi Pancsovára, az akkor katonai községbe is elhatoltak s 1884. márcz. 23-án történt, hogy a város polgársága küldöttséget menesztett a felségéhez, kérve a városnak Magyarországhoz való csatlakozását. A küldöttséget vezető közt volt a nemrég felbomlott szabadalvú párt volt érdemes elnöke pancsovai Graff Vilmos úr is; e szépemlékű napot két évvel ezelőtt a helyb. hazafias polgárság és magyar intelligencia egy disztrakoma által meg is ünnepezték. És ma? —

* **A legnagyobb levegőszárazság** Pancsován 20-év alatt, a mióta itt meteorológiai észleleteket tesznek, ebben a hónapban volt. F. h. 20-án a levegő nedvessége 17%-ra csökkent.

* **Helyi hajóközlekedés Pancsova-Belgrád-Zimony közt:**

Pancsováról indul délelőtti 5 és 11 órákor
és délutáni 4 1/2 órákor
Zimonyból indul délelőtti 8 órákor
s délutáni 2 1/2 és 6 1/2 órákor

VIDÉKRŐL.

Franczfelden, a munkásnak, solidnak békésnek ismert jó német faluban — a hogy onnan értesítenek — a legvakmerőbb garázdalkodás kezd divatba jönni. Legutóbb f. h. 19-én történt ismét egyik legdurvább példája. Sztodola Pál, otthelyi derék tanító neje nevenapját ünnepele kis körben, midőn este 10 órákor a lakás egyik ablakát kővel vagy bottal oly erővel zárták be, hogy nemcsak a külső ablak, hanem a faroulean s a belső ablak is betört s az üvegdarabok 2 1/2 ölnyre a bennülők arcába esapódtak. Franczfelden s épen egy tanítóval szemben ez annyival feltűnőbb és szomorúbb eset, mivel az ottani jeles tanítók valóságos áldásai a falunak, a mely épen az ő tevékeny és helyesirányú befolyások alatt indult oly szép anyagi és szellemi jólétre. Reméljük, ha a falu közegei nem, akkor az illetékes egyéb hatóságok mielőbb végre vetnek az ily durva háborításoknak.

A zichyfalvai rejtélyes kut felől a Temesvári Hírlap újabbban a következőket közli: A zichyfalvi gőzmalom, melynek tulajdonosai: id. Wagner Mátyás, id. és ifj. Wäsching György a gőz fejlesztésére szükséges vízmennyiséget egy 4 öl mélyesü kútból nyerte, mely víz dús gazdag a salétromban. A gőz fejlesztése folytán a salétrom a kazán belsejében lerakodik, mely így akadályozza, illetőleg nehezíti a gőz fejlesztést; következménye ennek: minden 4-ik hónapban a kazán kitisztatása, mely roppant idővesztéssel jár. Mindezeket megakadályozandó, elhatározták a malomtulajdonosok a gépész indítványát valószínűsíteni.

Csupán azért, mert koronára vágyott,
Elvérzett márciusnak idusán.
Ez volt az első márciusi harmat,
Melyet caezárok hasztalan tiportak;
Mi tőle megfogant, kihajta rég:
Világzabadság, és testvériség!

S a sorban, hol a sorsot vívtuk együtt,
Utolsóik mi se voltunk, magyarok.
Mi is letettük az örök, nagy esküt,
Hogy soha többé nem leszünk rabok.
Láncát levertük szónak, gondolatnak,
Megtettünk népet embernek, szabadnak,
S a nap, mely így kelt, s századokra szólt,
Nálunk is március idusa volt.

Oh ifjuság, te március maga!
Reménynek, hitnek élő záloga!
Nincs oly komor mult, nincs oly bús jelen.
Hogy mégis a jövő tiéd ne legyen!
A te jövődben él tovább a hon,
Mindig megifjul ifjuságodon;
Oh ifjuság! a március ha jó,
Érzed, mit süg e bűvös levegő?

Nem az rabszolga, nem igazi rab,
Ki láncot csüreg, s bús igába görnyed;
Kinek szó szabva, tiltva gondolat,
Ki csak elítelt, s nincs bírása pörnek;
Nem az a rab, kit rabbá tesz erőszak, —
Lehet nemes, nagy, — szerencsétlen ő csak!

artézi kutat furatni. A furás megkezdődött 1883 október 9-én s tartott december 9-ig, mely idő alatt azonban szünetelni kellett 2 hétig, mintán csak 14 ölnyi mélységre való csövekkel voltak ellátva, a hol tehát már vizet reméltek, mely azonban csak 30 öl s 5 láb után jelentkezett. December 2—19-ikéig félakkora nyomással törekedett fel a víz, mint utóbb, mivel hogy a homok 13 ölnyi oszlopa, mely a csövekben keletkezett, elzárta az utat. Míg a homok kiszedtetett, a víz utat tört magának a csövek mellett; végre december 19-én percenkint 760 liter vizet öntött ki a kut egyhuzamban éjjel-nappal február 3-ikáig 1884. A vízzel együtt kihányt homok 3—6 százalékat teszi ennek, úgy hogy eddig közel 300 kosival hever a malom udvarán, környékén, vagy elvive, felhasználtatott. De nem maradtak mindezek következmény nélküliek, ugyanis február 3-dikán süllyedni kezdett a kut környéke, február 6-án már négy hüvelykkel, 9-én a gépház falai repedeztek, a gép, a kazánok oldalvást dőltek. Nemsokára a kut mellett 2 méter mély s 4 méter átmérőjű, töleséralaku nyílás tűmadt, mely nőttön nőtt. Nagyobb bekövetkezendő véstől tartva a tulajdonosok, a magas kőkeményt felnyire lehorodtatták, nemkülönbön az egész gépházat, a keletkezett irt pedig homok- és földdel betöltették. Ezek után mindinkább csökkent a víz túdulása, tisztább már a homoktól s csak huszad részét adja ama mennyiségnek a kut, melyet előbb: a fölösleges víz a szabályozott Rogja csatornába vezetetik. Megtekintette ezen rejtélyes kutat számos mérnök, de egyik sem tudta okát mindezeknek: a malomtulajdonosok Zsigmondy budapesti mérnököt hívták meg az esemény megvizsgálására, ki assistentet küldött ugyan, de ez sem tudta megfejtani a talányt. A sérült helyeket kezdik ujjonnan kijavítani s a lerombolt részeket felépíteni. Ha a kellemes időjárás rosszabbra nem fordul, a gőzmalom 3 hét multával ismét munkálkodhatik. A kár 3000 frt.

UJDONSÁGOK.

A Budenz-ünnep.

F. h. 16-án a főváros ritka mértékben megható ünnepély színhelye volt. Egy európai hírű tudóst ünnepelt, a ki ezelőtt 25-évvél mint német ifju jött hazánkba, hogy a magyar összehasonlító nyelvtudományok legnagyobb apostolává legyen.

Az ötvenes évek közepén a göttingai egyetemen ismerkedett meg magyar ifjakkal, mikor már tisztában volt magával, hogy az áltái nyelvek buvárlatára fordítja szorgalmát és képességeit, buzdítva Boller bécsi egyetemi tanár példája által. Mindjárt akkor kapott tudomást arról, hogy Pesten is van egy nagy nyelvtudós, Hunfalvy Pál, ki az összehasonlító nyelvészet terén kutatja a magyar nyelv rokonságának kérdését.

A fiatal német azonnal kezd tanulni a magyar nyelv szerkezetét s ugy bele melegszik tanulmányába, hogy vágyat kap eljönni hozzánk. Be is állit 1858 májusában Hunfalvyhoz, a ki levelezésből már ismeri. Hunfalvy rögtön belátta, hogy ez az ifju jó lesz neki is, meg mindnyájunknak, s rögtön neki lát, hogy itt meggyökereztesse. Tanszéket szemel ki számára az evangélikusok

Rabszolga, rab, csak egy van, csak az egy:
Ki szabad lehet, és járomba megy.

A szolgáltek, a haszonlesők,
Gonosz hízlegők, kegyet keresők,
Kik gyermekkorban már vén okosak,
Sohsem hevülve, sütkérezve csak,
A kiknek homlokán fölírva ott áll
A vételár, s még csak nem is szabott ár!
Kik élnek, nem hazáért, de hazán:
Ezek csak a rabszolgák igazán!

Kitől a szabadságot elveszik;
Nem oly szegény, mint az, kinek hiába adták,
Kard láncot tör, kar börtönt kifeszít;
Csak azokét soha, kik lelküket eladták.
Ti szabadságért halhatatlanok,
Kár volt a haremazon meghalnotok.
Ha véretek kell, hogy nőjenek
A szabadsággal élhetetlenek!

Oh ifjuság! a március ha jó,
Hadd járjon át e bűvös levegő!
Nézd: mint még tegnap tél zord fagya ült,
Ma szint nyer, s illatot az égbe küld!
Ha március jó, zsarnokot ijesztve,
Ugy üdvözdölödöt, mint testvéredet te!
Legyen dal ajkadon, szivedbe láng;
S mindig szabad lesz nemzetünk, hazánk.

gimnáziumában; de ebből a tervből nem lehet semmi, mivel Budenz katolikus. Iskolai szüneti lévén akkor, Budenz megy Debrecenbe magyarul tanulni s Lugossyval összeköttetésbe lépni. A mult napokban, huszonöt év multán, mint az akadémia küldötte állt ő ama nagy tudós koporsójánál, ki egykor oly szívesen fogadta. Akkor kezdte meg Budenz, Debrecenben, irodalmi munkásságát. Őszszel már a görög és német nyelv tanára volt a székesfehérvári gimnáziumban; egyszersmind szorgalmasan írta magyar nyelvészeti értekezéseit. Hunfalvy azon volt, hogy e fiatal tudóst visszanyerje a központba. Es 1861-ben már az akadémia könyvtárának segédörvé tette. Azóta egyre bokrosodtak a Budenz érdemei. Ugor nyelvtanulmányai külföldön is tekintélyt szereztek neki. Főtörekvése lett megírni „Magyar-ugor összehasonlító szótár“-át, mely főműve. 1872-ben az egyetem egy új tanszékén (altái összehasonlító nyelvészet) nyert nagy tért, melyen már is jeles és hálás tanítványok egész nagy csoportját nevelé föl. De a tanárság nem csappantá meg irodalmi működését. A „Nyelvör“, egyik legszorgalmasabb dolgozó társa s a „Nyelvtudományi Közlemények“ szerkesztője.

Az ünnepély az egyetem dísztermében ejtett meg. Vikár Béla, egyet. hallgató, lelkes tanítványa, Kadocsa L. Elek a bölcsészett hallgatók segélyegyleti elnöke (disztagsági oklevelet nyújtva át) Hunfalvy Pál az akadémia, Dr. Szabó J. rector az egyetem nevében lelkesen, kitűnő beszédekkel üdvözölték. Budenz szokott szerénységével válaszolt s különös hálával emlékezett meg Hunfalvy Pál-ról s nyugodt önérettel nagyszámú tanítványairól.

Este lakoma volt, a melyben persze a tudományos világ színe java volt képviselve. Trefort, Szász K. Gyulai P. is ott voltak. A toastak közül Gyulai Pál-é volt a legmelegebb, a ki Budenzet, a született hazafit éltette, a ki akkor vette pártfogása alá a magyar nyelvet, a mikor rajta beszélni se igen volt szabad, akkor lett magyarrá, a mikor bentünk mindenki elhagyott. Ime bizonyossága hogy a hazafit nem a születés, hanem a közös szellem, törekvés, nyelv, tanulmány és nemes szív teszi.

Márcz. 15-ikét az idén is országsszerre megülték. Leglelkesebb volt természetesen a bpesti egyetemi ifjuság ünnepe. Ott szavalták azt a költeményt, a melyet tárczánkban közlünk. Az „Ország-Világ“ szépirodalmi képes lap, külön márczius 15-iki számot adott ki. Czeplédén azonban e nap véres botrány alkalmá és tanuja volt. Összeveszték a mérsékelt és szerény öbaliak. Amazok Ugron G., Hoitsy P., Hermann O. és Hegedüs, ezek Verhovay Gy. és Széll Gy. képviselők vezérlete alatt vonultak a piacra, hogy a márcz. 15-ét megünnepejék. Össze szólalkoztak, összeveszték s Ugron G.-nak bevették a fejét és összevissza dobálták.

A Teleki drámapályázat ideci eredményét a márcz. 19-i ülésén tárgyalta az akadémia. Vigjátékra szólt a pályázat s 23 darab versenyzett. Bírálók voltak: Jókai, Szász K., Csiky Gergely, Nádaí és Vizvári. A darabok általában selejtesek, köztük a legjobb, de szintén középszerű az „Első szerelem“ című, a melynek tárgya a régi görög pásztori életből van merítve. A jutalmat ennek ítélte oda a bizottság. Szerzője: Somló Sándor, fiatal szegedi színész, a ki már egyszer egy akad. pályázaton díszeteket nyert „Sírúsz“ cz. drámájával.

Cumberland antispiritista most Budapesten tart előadásokat, de nem valami nagy hatással. Kitalálta a valaki által egy ezédulára irt nevet, az eredeti papírszeletek kicserélése által; produkálta a szellem kopogást, a gondolatolvasást stb. De a mit elérni akar, előadásaival mégis eléri: t. i. arról bizonyossá tesz, hogy a spiritisták alapszabályában szándékos ámitók.

A kolera oka. A német hivatalos lapban a Koch tanár által vezetett expedició, mely a kolera okát nyomozta Egyiptomban, később pedig Indiában, közzé teszi jelentései utolsóját és kimondja a roppant fontoságú tételt, hogy a kolera oka kizárólag a belekben élősködő bacillus. E primitív szerves lény három órai száritás után nem él többé s így nem is veszedelmes; nedvességben, például vizes ruhán azonban erősen szaporodik. A bacillusnak csakis alkalikus oldatok kedveznek; már a leggyöngébb sav is ölé méreg rá.

A pancsovai m. kir. állami selyemfonó-gyár létesítése.

(Bezerédy Pál kormánybiztos jelentéséből.)

(Folyt.)

Szövetkezés egy olasz gyárossal az üzlet megindítására.

Mint említém, 1882-ik évben a raktár földszinti helyisége 30 orsóval selyemfonódnak rendeztetett be.

Ismerve a nagy nehézségeket, melyek-
kel egy gyár berendezése, és a munkának
egyelőre külföldi munkásokkal való megkez-
dése, ugymint a selyemnek eladása jár, —
különösen az olasz és francia üzleti döntő
körök ismeretsége nélkül, — másrészt pedig
azt is jól megfontolva, hogy Magyarország
selyemiparának mily roppant hátrányára
válhatnék az első csalódás; Giorgio Naglos
olaszthoni ismeretes fonógyárossal léptem
összeköttetésbe, s vele olyformán szövetkez-
tem, hogy mivel nekem az azon időben szük-
séges forgatótka még nem állott rendelkezé-
semre, a megkívántató összegnek felét ő adta,
s az egész üzlet vezetését magára vállalta.
Befektetett tőkéje után Naglos ur 6%-os ka-
matot, és ezenkívül működéséért az üzleti
tisztta nyereséget felét nyerte. — Ez által
értük el azt, hogy ezen ipar gyakorlásába
egy elismert szakember által vezettünk be;
hogy Magyarország kezdő selyemipara az
első percztől fogva, a külföldi gyárakkal és
selyempiaczokkal az amynira szükséges szo-
ros érintkezésbe és összeköttetésbe jött, s
hogy sikerült, a nem szakember által nem
is sejtett, mindazon rejtett nehézségek legyőz-
nünk, melyek elhárításának köszönhetjük
azt, hogy az első kezdeményezéseknél eset-
leg bekövetkezhetett csalódás helyett, —
habár szerény, de realis eredményt is képe-
sek voltunk felmutatni.

A fonógyár bővítése újabb 30 orsóval
1883-ik évben.

1883-ban, mint azt a selyemtenyész-
tési rovat illető fejezetében már bátor vol-
tam előadni, a feldolgozandó anyag előállí-
tása Magyarországon már oly mennyiségre
szaporodott, hogy 30 orsó helyett 60 orsóra
volt szükség; másrészt pedig, mivel az anyag
feldolgozása az 1873—74. évi munkaidő
alatt 60 orsót, 5 hó helyett 9 havig foly-
tonosan foglalkoztatott, szükségesnek és in-
dokoltnak mutatkozott, hogy a pancsovai
fonódában újra 30 orsót állítsunk fel.

Gyári kútépítés.

A gyár belsejének nagyobbítása
szükségessé tette továbbá, hogy a gyár mel-
lett oly kútat állítsunk fel, mely naponként
legalább 200 hektoliter vizet képes adni.

A pancsovai földtani viszonyok arra
utaltak bennünket, hogy ezen kútat 5 méter
belső szélességben, 8 méter mélységűre ás-

attuk, és ezenfelül szükségessé tették egy
vigtartó készíttetését is.

Vigtartó építése.

Építettünk tehát egy 75 □-méter ür-
tartalmú vigtartót, melyben a kútból felszi-
vattyúzott víz, fonáshoz való használatba
vétele előtt, legalább 24 óráig, a levegő és
nap befolyásának van kitéve.

Hogy a víz, a selyem minőségére nézve
minél kedvesőbb hatással bírjon, a vigtartó-
ban összegyűjtött vizet még egy szűrő-készül-
léken is keresztül vezetjük.

Ezen szűrőkészülék 4 részből áll, és
pedig három osztálya, szűrő, a negyedik
pedig a tisztta vízgyűjtő. Az első osztályban
ugyanis a víz kavicsos, a másodikban faszé-
nen, a harmadikban pedig szivacsos szűret-
vén keresztül, a negyedik osztályba már ily
megtisztított állapotban gyűl össze.

Czélja ezen szűrőkészüléknek az, hogy
a fonáshoz különben igen alkalmas, de mégis
zavaros vizet, a bennlevő finom homok-,
agyag- és mészrészektől megszabadítsa, mi-
vel ezek eltávolítása a selyem puhaságára
és színére igen nagy hatással van.

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő: **Wigand János.**

Főmunkatárs: **Dr. Fináczy Ernő.**

Kiadótulajdonosok:

Wigand János és a „Beck & Koszanius“ czég.

HIRDETÉSEK.

387 szám

tlkvi 1883.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881
évi LX. t. cz. 102 §-a értelmében ezemel
közhirre teszi, hogy az Antalfalvai kir. já-
rásbírótság 1423 számú végzése által Gras-
nek Albert Lajosfalvi lakos végrehajtató
javára Sztraka Miso Lajosfalvi lakos ellen
180 frt. 16 kr. tőke, és 600 frt. tőkének
1883. év augusztus hó 31. napjától számi-
tandó 6% kamatai és eddig összesen 6 frt.
50 kr. perköltség követelés erejéig elren-

delt kielégítési végrehajtás alkalmával bíró-
ilag lefoglalt és 880 frt. becsült 50 mm.
búza, 3 db. hízott disznó, 2 db. malacz,
egy kocza, egy 4-éves pejesödör, egy koesi,
egy fatengelyű és egy vastengelyű koesi,
egy 32 akós egy 550 literes és egy 22 akó
nyitott hordó, 3 hordó à 550 lit. és 22 akós
veres borból álló ingóságok nyilvános ár-
verés utján eladtnak.

Mely árverésnek az 1423 sz. 1883 ki-
küldést rendelő végzés folytán a hely színén,
vagyis Lajosfalva községházánál leendő esz-
közlésére 1884-ik év márczius hó 26-ik
napjának délelőtt 9 órája határidőül ki-
tűztetik és ahhoz a venni szándékozók ezen-
nel oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy
az érintett ingóságok ezen árverésen, az
1881 évi LX. t. cz. 107 §-a értelmében a
legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladtni
fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az
1881 évi LX. t. cz. 108 §-ában megállá-
pított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Antalfalván 1884-ik évi márczius
hó 14 napján.

Stojkovics,

kir. bírósági végrehajtó.

1—1

Általános pancsovai ÜGYNÖKI IRODA a bel- és külföld számára.

Van szerencsém a t. cz. közönség szives
tudomására hozni, hogy helyben a **Popovics
J.-féle** házban (uri-ntca) mindennemű ügy
bel- mint külföldi-ügyletek és czikkek
körébe vágó

ÜGYNÖKI IRODÁT

nyitottam s elvállalok bútorokra, fűszerá-
rukra, sorsjegyekre részletfizetéssel, úgy mint
mindennemű gépekre, megrendeléseket, s
birtokra etc. kölcsönöket eszközölök.

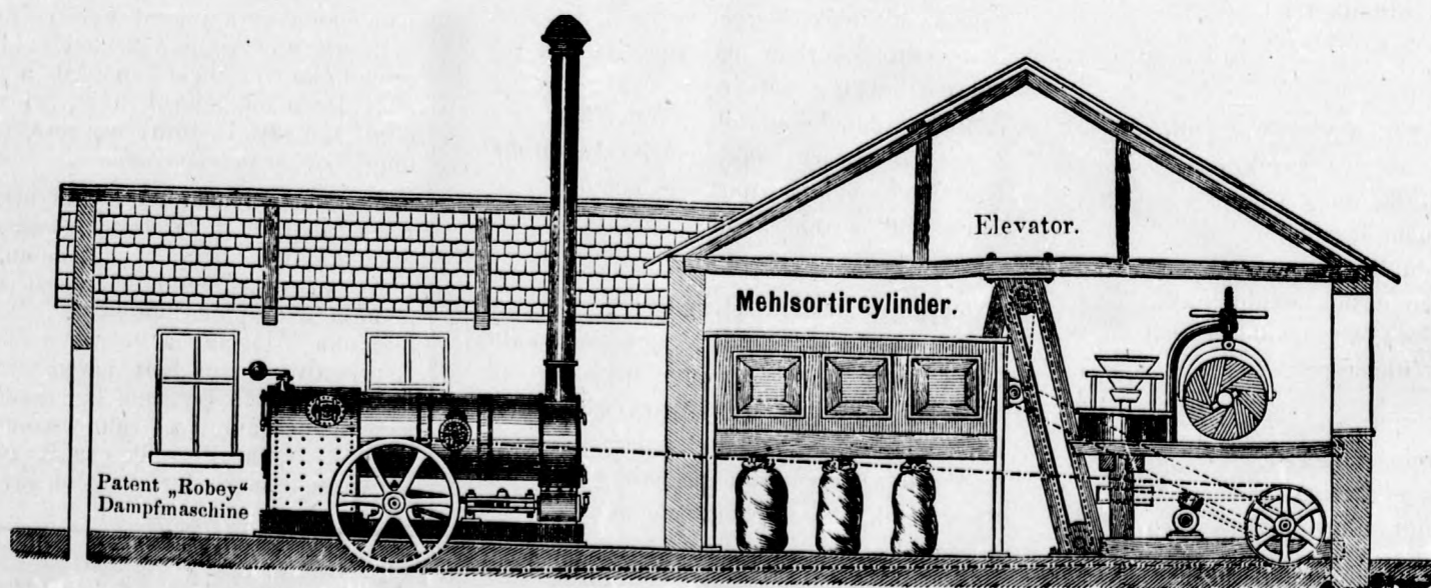
Szives pártolást kér tisztelettel

3—2

KRAUSZ ARNOLD.

ROBEY & Comp.

Budapesten, Üllőiút 35.

Szabadalmazott „ROBEY“ gőzgép

malmok hajtására a legjobb gép, nem igényel külön alapfalazatot, falazott kéményt, olcsóbb
is, felül is mulja a fekvő (stabil) gépet.

18—4